

можливі і для величин ординальних ознак. Для ординальних ознак дисперсійний аналіз виконується за допомогою теста Крускала – Уолліса, обчислення якого наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Тест Крускала – Уолліса

Групи	Кількість об'єктів у групі	Середній ранг
1	12	15,6667
2	12	9,33333

$H = 6,13333$, p -значення дорівнює 0,0132634. Таким чином, "нуль-гіпотеза" відхиляється (між вибірками є істотні відмінності) і, як уже відмічалось, потрібно виявити причину значущих відмінностей.

Описані процедури були виконані для всієї системи якісних ознак (ординальних) діяльності промислового підприємства м. Харкова. За результатами дисперсійного аналізу величин якісних ознак побудована табл. 4.

Таблиця 4

Зведена таблиця аналізу однорідності сукупності значень ординальних ознак

Позначення ознаки	Назва ознаки	Визначення однорідності сукупності значень величини якісних ознак (виставлених балів)
x_1	Якість продукції	Однорідна
x_2	Асортимент продукції	Однорідна
x_3	Освоєння нових типів продукції	Однорідна
x_4	Своєчасність поставок	Існують дві різні групи
x_5	Ціна на продукцію	Однорідна
x_6	Виконання спеціальних замовлень	Майже однорідна
x_7	Технічне супроводження	Існують дві різні групи
x_8	Надання інформації про можливості та хід виконання замовлення	Існують дві різні групи
x_9	Оперативність вирішення питань	Існують дві різні групи
x_{10}	Взаємодія протягом вирішення проблем	Існують дві різні групи
x_{11}	Забезпечення рекламно-інформаційними матеріалами	Існують дві різні групи
x_{12}	Проведення семінарів, конференцій, зустрічей	Існують дві різні групи
x_{13}	Оцінка web-сайта	Існують дві різні групи
x_{14}	Оцінка авторитету підприємства	Існують дві різні групи

Таким чином, дисперсійний аналіз величин ординальних ознак показав, що є чітка узгодженість думок експертів; однорідність суджень спостерігається тільки за чотирма ознаками:

x_1, x_2, x_3, x_5 . Отже, ці чотири ознаки без сумнівів є визначальними в оцінці діяльності підприємства, решта величин ознак неоднорідні, а це говорить про потребу цілеспрямованої дії в зміні одного із станів величини (якого саме стану величини, вказує середнє у виділених групах). Статистичний аналіз якісних ознак можна продовжити, досліджуючи можливості ви-

користання методів багатовимірної статистичного аналізу для кількісних ознак. На думку автора, даний напрямок удосконалення математичних методів є актуальним і перспективним у розвитку застосувань математики в економіці сьогодні.

Література: 1. Малярець Л. М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці: методологія та практика. Наукове видання. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. – 384 с. 2. Экономико-математический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. И. Данилов-Данильян. – М.: Большая Российская энциклопедия; Изд. Дом "ИНФРА-М", 2003. – 688 с. 3. Малярець Л. М. Статистичний аналіз елементарних ознак розвитку підприємства // Економіка розвитку ХНЕУ. – 2004. – №4 (32). – С. 71 – 79. 4. Хеттманспергер Т. Статистические выводы, основанные на рангах: Пер. с англ. / Предисл. Ю. Н. Тюрина и Д. С. Шмерлинга. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 334 с.

Стаття надійшла до редакції
05.06.2006 р.

УДК 336.64

Климчук С. В.

САНАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ТИПУ

In the article the financial restructuring of Ukrainian enterprises that nowadays has anticrisis direction is studied.

Антикризова спрямованість фінансової реструктуризації визначає особливості її функціонування на сучасному етапі. Однією із цілей фінансової реструктуризації є створення платоспроможних, ліквідних підприємств, здатних ефективно функціонувати. В Україні, на жаль, існує підхід до реструктуризації як до процесу антикризового керування. Це визначає актуальність фінансової реструктуризації.

Тому основною метою даної статті є оцінка динаміки справ про банкрутство та розгляд цих справ, які затверджують проведення фінансової реструктуризації як передумови банкрутства підприємств, і цей напрямок відбуття банкрутства має позитивну тенденцію.

Проблеми антикризового керування розглядали такі вітчизняні вчені, як Скудар Г. [1], Бланк І. [2], Коробів О. [3], Павловська О. [4]. Автори приділяють увагу при вивченні даної проблеми кількісному підходу, наголошуючи на вільному ефективному обігу коштів. Практичний інтерес представляє розробка Панкова В. В. [5], Любушина М. П., Сучкова Е. А. [6], яка враховує нелінійну динаміку розвитку збиткових підприємств. Крім кількісних підходів до прогнозування банкрутства, в процесі антикризового керування підприємствами варто виділити якісний підхід, заснований на вивченні окремих характеристик бізнесу, що рухаються до банкрутства. Так, Ковальов В. В., ґрунтуючись на розробках західних аудиторських фірм, запропонував дворівневу систему показників для оцінки можливого банкрутства [7]. Однак за межами розгляду залишаються такі питання, як застосування санаційної спрямованості реструктуризації фінансового типу.

Аналіз фінансового стану акціонерних товариств, створених у процесі корпоратизації державного сектора економіки, дає можливість виявити характерні причини, внаслідок яких відбулося банкрутство підприємств. До них належать від-

сутність законодавчого забезпечення, нерациональна структура керування, наявність нерентабельних виробництв, збільшення частки невикористовуваних основних коштів, які повинні знайти свій дозвіл у процесі здійснення фінансової реструктуризації українських підприємств.

Результати розгляду судових справ місцевими господарськими судами України за 2005 р. порівняно з аналогічними показниками за час перед вступом у чинність Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" характеризуються даними, наведеними в табл. 1.

За період чинності нового закону про банкрутство питома вага справ про банкрутство в загальній кількості справ, розглянутих арбітражними (до 2002 р. господарськими) судами, знизилась майже в 2 рази (в 1999 р. – 7,1%, 2005 р. – 3,7%). Для порівняння: в 1996 р. цей показник становив 5,9%; в 1997 р. – 8,5%; в 1998 р. – 7,2%.

Зменшення питомої ваги справ про банкрутство пояснюється зміною структури судових справ, зростанням у 25 разів кількості справ за іншими позадоговірними немайновими спорами. Якщо протягом 1999 р. арбітражні суди розглянули 1907 таких справ, то в 2005 р. їхня кількість становила 48 997. У той же час за цей період зменшилася питома вага справ зі спорів про визнання недейсними актів (з 15,2 до 4,7%) і майнових спорів (з 72,2 до 62,7%). Кількість справ про банкрутство, які порушені і надійшли за підсудністю, зменшилася на 7892 справи (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка розгляду судових справ про банкрутство

Показник	1997 р.	1999 р.	2005 р.	Зміна показника в 2005 р. у порівнянні з 1999 р. (зростання +, зменшення –)
Загальна кількість справ, розглянутих у господарських (арбітражних) судах	83 237	134 937	197 471	+62 534
Динаміка показника, %	100	162,1	237,2	–15,8
Кількість справ про банкрутство	7 082	9 539	7 277	–2 262
Динаміка показника, %	100	134,7	102,8	–58,4
Питома вага справ про банкрутство, % до загальної кількості справ, розглянутих у судах	8,5	7,1	3,7	–3,4

У 2005 році кожна п'ята справа про банкрутство залишається в господарському суді не розглянутою і чекає своєї черги для врегулювання суперечки в строки відповідно до норм законодавства, тобто тривають пошуки санаторів, реальної інвестуючої особи, що претендує стати власником.

Так, якщо в 1999 р. кредитори подали в арбітражні суди 3725 позовних заяв (39%), то в 2005 р. – 3268 заяв (44,9%).

За 2000 – 2005 рр. покращилася якість оформлення кредитором позовів у господарські суди, завдяки чому питома вага залишених без розгляду справ про банкрутство в загальній їхній кількості закінчених виробництвом зменшилася в 3 рази (в 1999 р. – 31,8%, 2005 р. – 10,8%). У кількісному вираженні цей показник за зазначений період покращився вдвічі й за станом на 01.01.2004 становив 1 249 справ [ж. "Судові справи". – січень-лютий 2006р.]

Таблиця 2

Динаміка розгляду судових справ про банкрутство місцевими господарськими судами України протягом чинності нового закону про банкрутство

Показник	1999 р.		2005 р.		
	шт.	% до загальної кількості справ	шт.	% до загальної кількості справ	% зростання
Кількість нерозглянутих справ про банкрутство на початок року	10909	46,7	10978	34,2	100,6
Кількість порушених виробництвом справ і справ, які надійшли з допідсудності	12619	9,0	4727	2,3	37,5
Кількість справ про банкрутство закінчених виробництвом	9539	7,1	7277	3,7	76,3
Залишок нерозглянутих справ про банкрутство на кінець звітнього періоду	13989	47,7	8428	21,2	60,2
Із загальної кількості справ про банкрутство закінчених виробництвом:					
припинених виробництвом	6898	33,3	6028	23,1	87,4
залишених без розгляду	2641	31,8	1249	10,8	47,3
порушених за заявою прокурорів і їхніх заступників	294	0,7	176	0,4	59,9

Про налагодження цивілізованих взаємовідносин між боржниками й кредиторами свідчить зниження питомої ваги справ про банкрутство, які порушувалися за заявами прокурорів або їхніх заступників з 0,7% в 1999 р. до 0,4% в 2005 р. (з 294 до 176 судових справ).

Таблиця 3

Ініціювання порушення справ про банкрутство, закінчених виробництвом

Ініціатори порушення справи	1999 р.	2005 р. (усього)	У тому числі кількість справ, виробництво за якими порушено	
			до 01.01.2000 (за старим законом)	після 01.01.2000 (за новим законом)
Кредитори, справ	3725	3269	2386	882
Органи державної податкової служби	5458	3615	1729	1886
Органи контролю-ревізійної служби справ	17	16	14	2
Інші органи стягнення (фонди: пенсійний, соціального страхування, зайнятості й т. п.), справ	110	55	17	38
Боржники, справ	42	90	30	60
Інші особи, справ	187	233	103	130
Усього	9539	7277	4279	2998

Аналіз майнових вимог кредиторів у справах про банкрутство, заявлених у господарський суд протягом 2005 р., показав, що в середньому на одного кредитора припадає 295 тис. грн. загального обсягу майнових претензій, а визнаних судом 169 тис. грн. (в 1999 р. відповідно 111,3 і 60 тис. грн.). Загальна сума майнових вимог кредиторів певним господарським судом по закінченні виробництва справ про банкрутство в 2005 р. дорівнювала 2633,7 млн. грн., що становить 57,3% до вартості заявлених вимог [ж. "Судові справи". – січень-лютий 2006р.].

Таблиця 4

Припинення виробництва за справами про банкрутство

Показник	1999 р.		2005 р.	
	шт.	%	шт.	%
Кількість справ, припинених виробництвом:	6904	100	6028	100
із затвердженням ліквідатора й ліквідаційного балансу	4351	63,0	4163	690
у зв'язку із санацією боржника	21	0,3	16	0,3
із затвердженням світової угоди	0	0	468	78,0
у зв'язку з виконанням усіх зобов'язань перед кредиторами	1487	21,5	505	84,0
на інших підставах	1045	15,2	876	14,5

Порівняльний аналіз результатів розгляду справ про відновлення платоспроможності (санації) і визнанні боржників банкрутами підтверджує думку науковців про ефективність впровадження процесів фінансової реструктуризації.

Зменшення вагомості справ про банкрутство в загальній масі господарських справ свідчить про те, що покладено початок тенденції поліпшення кінцевих результатів господарювання. Таке затвердження базується також і на даних арбітражної статистики за 2004 р. Так, кількість прийнятих господарськими судами постанов про визнання суб'єктів підприємницької діяльності банкрутами при загальному їхньому зростанні за рік в 1,4 раза зменшилася в містах Києві на 303, Севастополі — на 43, Автономній Республіці Крим — на 83, областях Вінницькій — на 183, Запорізькій — на 48, Херсонській — на 46, Закарпатській — на 37.

Зменшилася кількість підприємств-банкрутів, щодо яких затверджені ліквідаційні баланси, в Автономній Республіці Крим на 106, Тернопільській області — на 19, Черкаській — на 1, у м. Севастополь — на 27 (табл. 5).

Таблиця 5

Динаміка процедур банкрутства підприємств у регіонах України

Регіон	1998 р.		2005 р.	
	Прийнято постанов про визнання банкрутом	З них із затвердженням ліквідаційного балансу 1999 р.	Прийнято постанов про визнання банкрутом	З них із затвердженням ліквідаційного балансу
1	2	3	4	5
Область:				
Вінницька	253	15	70	59
Волинська	28	28	105	47
Дніпропетровська	248	248	1101	360
Донецька	430	208	601	415
Житомирська	71	71	134	95
Закарпатська	110	18	73	63

1	2	3	4	5
Запорізька	115	115	67	178
Івано-Франківська	37	12	119	47
Київська	88	49	201	85
Кіровоградська	104	104	268	132
Луганська	229	74	278	229
Львівська	118	118	231	214
Миколаївська	96	30	148	81
Одеська	155	155	209	223
Полтавська	91	84	188	96
Рівненська	32	32	70	59
Сумська	188	47	193	202
Тернопільська	63	32	63	13
Харківська	225	143	370	180
Херсонська	144	79	98	84
Хмельницька	67	65	104	90
Черкаська	63	61	103	60
Чернівецька	59	13	96	13
Чернігівська	65	65	102	96
Автономна Республіка Крим	353	292	270	186
Київ	991	669	688	970
Севастополь	102	69	59	42
Усього	4525	2896	6244	4345

Не закріпили на кінець минулого року досягнуте поліпшення цього показника у Волинській, Київській і Чернівецькій областях. Трохи ослаблена позиція щодо зменшення кількості збанкрутілих підприємств у Рівненській і Хмельницькій областях, у яких в 2005 р. спостерігалось їхнє зменшення вдвічі.

Банкрутство становить у передумову проведення санаційних заходів, а фінансова реструктуризація є основним заходом щодо проведення цього процесу, тому при розгляді динаміки справ про банкрутство можна зазначити тенденцію до зростання справ, прийнятих до розгляду в 2005 році на 62 534, ніж у 1998 р., при наявності скорочення кількості справ про банкрутство закінчених виробництвом відповідно на 2 262 та скороченні залишку нерозглянутих справ на 5 561. Найбільшими ініціаторами порушення справ є кредитори, (тенденція до незначного скорочення справ на 456, але при детальнішому розгляді після прийняття нового закону про банкрутство значне скорочення на 1504) та органи державної податкової служби (тенденція до скорочення на 1843, при детальнішому аналізі після прийняття нового закону про банкрутство навпаки тенденція до зростання на 157).

Санаційну спрямованість фінансової реструктуризації також затверджує проведений аналіз майнових вимог кредиторів у справах про банкрутство, які майже займають більше половини всіх вимог поданих до господарського суду.

Фінансова реструктуризація як система соціально-економічних заходів, спрямованих на оздоровлення фінансів підприємств-банкрутів, може здійснюватися шляхом погашення боргу, злиття збиткових підприємств із фінансово сильними підприємствами, переоформлення короткострокових кредитів у довгострокові, реструктуризації кредиторської заборгованості, випуску цінних паперів, продажу майна боржника або передачі його в оренду, перепрофілювання підприємства-боржника, зниження вартості акцій і т. п.

Антикризова спрямованість фінансової реструктуризації має значний позитивний економічний потенціал і є ефективним інструментом виведення підприємств із кризового стану, хоча це не є самоціллю фінансової реструктуризації.

Проблеми фінансової реструктуризації, які полягають в особливостях її функціонування в Україні, перебувають у полі зору як органів державного керування, так і менеджменту через свою актуальність.

У подальших наукових дослідженнях має бути проведений аналіз прийняття та розгляду справ про банкрутство порівняно з оцінкою проведення фінансової реструктуризації. Повинен бути методично та аналітично обґрунтований процес банкрутства як передумови фінансової реструктуризації, причому необхідно розмежувати примусове та фіктивне банкрутство.

Література: 1. Скудар Г. И. Антикризисная политика в условиях трансформационной экономики // Финансы Украины. – №5. – 2004. – С.12 – 21. 2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-центр, 2001. – 528 с. 3. Коробов О. А. Антикризисное управление. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 432 с. 4. Павловская И. А. К определению платежеспособности предприятий // Финансы и кредит. – 2004. – №10. – С. 15 – 23. 5. Панков В. В. Анализ содержания некоторых показателей финансового состояния бизнеса // Экономический анализ. – 2002. – №5. – С. 6 – 10. 6. Любушин Н. П. Анализ финансово-экономической деятельности предприятий. – М.: Юнити-Дана, 2001. – 472 с. 5. 6. 7. Ковалёв В. В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с.

Стаття надійшла до редакції
17.06.2006 р.

УДК 364.043

Антоненко О. І.

КРИТЕРІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Stages of carrying out the competition of social projects are considered, their interrelation with monitoring and the estimation of projects is shown. Lack of methodological maintenance for an estimation of social projects at a stage of project's introduction is revealed. Criteria for an estimation of introduction of social projects are offered.

При вирішенні соціальних проблем на локальному рівні особливої актуальності сьогодні набуває участь недержавних некомерційних організацій у реалізації державних та муніципальних програм, що здійснюється за допомогою механізму соціального замовлення. Соціальне замовлення — комплекс заходів організаційно-правового характеру, які спрямовані на вирішення соціальної проблеми в межах окремої територіальної одиниці, що здійснюється некомерційними організаціями за рахунок бюджетних коштів та інших джерел на основі соціального контракту (договору) з органами державної влади чи місцевого самоврядування [1]. При цьому вирішення соціальних проблем здійснюється, як правило, за допомогою цільових соціальних програм (проектів). Виконавець замовлення визначається на конкурсній основі шляхом проведення представниками органів державної та місцевої влади конкурсів со-

ціальних проектів (тендерів) з наступним фінансуванням переможців цих конкурсів.

Механізм соціального замовлення застосовують з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів, залучення додаткових ресурсів у соціальну сферу, підвищення адресності та масовості надання соціальних послуг, адекватного перерозподілу відповідальності між державними структурами та громадськістю, підвищення довіри населення до влади. Ця форма вже активно впроваджується у певних регіонах (Одеська та Харківська області), проте для України в цілому є досить новою.

Система соціального замовлення сьогодні найбільш активно впроваджується Харківською міською радою, прикладом цього є проведення в місті щорічного конкурсу соціальних проектів "Єдина соціальна мережа" протягом 6 років. Метою конкурсу є поширення ринку соціальних послуг за рахунок об'єднання громадських зусиль та соціальних служб міста в умовах обмежених ресурсів. Переможці цього конкурсу отримують фінансування з міського бюджету в рамках запропонованих соціальних проектів. Схема проведення цього конкурсу зображена на рис. 1.

На кожному етапі проведення даного конкурсу органами місцевого самоврядування повинен здійснюватися моніторинг та відповідна оцінка соціальних проектів громадських організацій (див. рис. 1). Для вдосконалення процесу проведення моніторингу автором була розроблена єдина для всіх організацій форма звітності [2], застосування якої дозволить сформувати інформаційну базу, необхідну для оцінки. Під оцінкою в загальноприйнятому значенні розуміється "...процес детального аналізу результатів діяльності та їх співвіднесення з певними запланованими критеріями..." [1, с. 74 – 75]. З урахуванням точок зору фахівців [3 – 5] автором було прийнято, що моніторинг та оцінки є окремими, хоча й взаємозалежними сторонами одного процесу.

Залежно від того, коли або на якому етапі реалізації конкурсу соціальних проектів здійснюється оцінка, розрізняють [1; 4] вхідну, поточну та підсумкову оцінку. Вхідна оцінка, що проводиться органами місцевого самоврядування, здійснюється на початковому етапі конкурсу і полягає у визначенні соціальних проектів — переможців. Поточна оцінка застосовується, коли проект вже впроваджується, але він ще не завершився, і потрібно оцінити поточні результати впровадження проекту. На цьому етапі оцінка здійснюється шляхом аналізу кількісних та якісних показників проекту. Поточна оцінка є більш важливою, ніж підсумкова оцінка, оскільки її результати можуть впливати на хід впровадження проекту. Підсумкова оцінка — це оцінка результатів, яких було досягнуто в процесі реалізації проекту. Вона також включає оцінку кількісних та якісних характеристик впровадження проекту. Підсумкова (остаточна) оцінка дозволяє врахувати всі переваги та недоліки на майбутнє.

Для оцінки соціальних проектів громадських організацій на різних етапах проведення конкурсу необхідно мати певний інструментарій і, насамперед, методику оцінки, тобто опис порядку або послідовності етапів оцінки.

На першому етапі проведення конкурсу соціальних проектів "Єдина соціальна мережа" (див. рис. 1) процес оцінки проектів та визначення переможців здійснюється на підставі методики, яка зазначена у Постанові Кабінету Міністрів України (КМУ) "Про затвердження Правил організації та проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг" [6]. Згідно з цією Постановою критеріями оцінки конкурсних пропозицій про залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг виступають:

- 1) фінансовий стан претендента;
- 2) досвід надання соціальних послуг;
- 3) рівень кваліфікації персоналу, який буде надавати відповідні послуги;
- 4) показники соціальних послуг (навантаження на одного фахівця, кількість осіб щодо можливого охоплення соціальними послугами тощо);
- 5) ціна соціальних послуг.